

Οι αρχαίοι Οινιάδες απέχουν 24 χλμ από το Μεσολόγγι. Προβάλλουν πάνω σε λόφο που ονομάζεται Τρίκαρδος, ερημωμένοι αλλά επιβλητικοί, περιτριγυρισμένοι από το αρχαίο τείχος τους. Στην αρχαιότητα ήταν η δεύτερη σε μέγεθος και σπουδαιότητα πόλη των Ακαρνάνων, μετά τον Στράτο.

Την ιστορία της πόλης καθόρισε σημαντικά η στρατηγική της θέση. Από αυτήν μπορούσαν να ελέγχονται οι ακτές της δυτικής Ακαρνανίας μέχρι τον Αμβρακικό κόλπο, το βόρειο Ιόνιο και η δυτική είσοδος του Κορινθιακού κόλπου. Παράλληλα, η θέση της κοντά στις εκβολές του Αχελώου, που σε ορισμένες περιόδους του χρόνου γινόταν πλωτός, προσφερόταν για ελλιμενισμό πλοίων και για διαμετακομιστικό εμπόριο προς την Ιταλία και τη βόρεια Αδριατική.

Η πρώτη ιστορική μνεία για την πόλη γίνεται στα μέσα του 5ου αι. π.Χ. Κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου είχε φιλικές σχέσεις προς τους Σπαρτιάτες και γενικότερα ήταν εχθρική προς τους Αθηναίους, ώσπου το 424 π.Χ. εντάχθηκε και αυτή, όπως όλες οι ακαρνανικές πόλεις, στην Αθηναϊκή συμμαχία.

Στο τελευταίο τρίτο του 4ου αι. π.Χ. πιθανότατα το 325 π.Χ. οι γείτονές της Αιτωλοί την καταλαμβάνουν και εξορίζουν τους κατοίκους της. Τρεις φορές από το τέλος του 4ου μέχρι το τέλος του 3ου αι. π.Χ. την κατέλαβαν οι Αιτωλοί, και τρεις φορές επανήλθε στους Ακαρνάνες, είτε με τη βοήθεια των συμμάχων της Μακεδόνων, είτε, την τελευταία φορά στο α' μισό του 2ου αι. π.Χ., με την επέμβαση των Ρωμαίων.

Η πρώτη κατάληψη των Οινιάδων από τους Αιτωλούς, εχθρούς των Μακεδόνων, προκάλεσε την οργή του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ο οποίος, κατά τον Διόδωρο, όταν πληροφορήθηκε το γεγονός, είπε ότι για την πράξη αυτή δεν θα έπερναν εκδίκηση τα παιδιά των Οινιάδων, αλλά αυτός ο ίδιος. Ο πρόωρος όμως θάνατός του ματαίωσε την πραγματοποίησή της. Από τη χρονολογία αυτή οι Μακεδόνες εμφανίζονται επίσημα σύμμαχοι των Ακαρνάνων και προστάτες της πόλης, η οποία επανήλθε στους Ακαρνάνες πριν από το 314 π.Χ.

Από τη δεύτερη κατάληψη, περί τα μέσα του 3ου αι. π.Χ., απελευθέρωσε την πόλη ο Φίλιππος Ε' Μακεδών το 218 π.Χ., και μάλιστα μετέφερε δια του Αχελώου οικοδομικό υλικό από πόλεις τις οποίες κατέστρεψε (όπως το Παιάνιον) και ενίσχυσε την οχύρωσή της.

Μετά από συνθήκη συμμαχίας μεταξύ Αιτωλών και Ρωμαίων γίνεται η τρίτη κατάληψη των Οινιάδων από τους Αιτωλούς το 211 π.Χ., όπου με νέα συνθήκη μεταξύ Αιτωλών και Ρωμαίων το 189 π.Χ. οι Οινιάδες επιστρέφουν στους Ακαρνάνες.

Για την πόλη τελευταία μνεία έχουμε από τον Στράβωνα, όταν αναφέρεται στην ίδρυση της Νικοπόλεως το 30 π.Χ. από τον Οκταβιανό Αύγουστο μετά τη ναυμαχία του Ακτίου, σε ανάμνηση της νίκης του κατά του Μάρκου Αντώνιου και της Κλεοπάτρας. Οι κάτοικοι των οχυρωμένων παραποτάμιων πόλεων της Ακαρνανίας (μεταξύ των οποίων και οι Οινιάδες), και οι κάτοικοι της Ηπείρου, υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν τις πόλεις τους και να μετοικήσουν στη νεοϊδρυθείσα Νικόπολη.

Οι Οινιάδες περιβάλλονται από ισχυρό πολυγωνικό τείχος, που έχει περίμετρο 5,4 χλ.. και

διέθετε επτά πύλες έξι διαφορετικών τύπων. Η ακρόπολη έχει δικό της οχυρωματικό περίβολο, του οποίου η μία πλευρά αποτελεί τμήμα του ανατολικού τείχους της πόλης, η άλλη δε είναι εσωτερικό τείχος προς τη μεριά της πόλης.

Στην αγορά των Οινιάδων έχει αποκαλειφθεί σειρά δημόσιων κτιρίων που ορίζουν τη βόρεια, τη νότια και τμήμα της ανατολικής πλευράς της. Ανάμεσά τους εκτείνεται η πλατεία. Πρόκειται για ογκώδη κτίσματα, που σώζονται περίπου στο ύψος του λίθινου τοιχοβάτη τους ή διατηρούν μόνο τα θεμέλιά τους.

Το βουλευτήριο είναι τετράγωνο κτήριο πλευράς 17 μ. με την είσοδό του ανατολικά. Μια στοά διαστάσεων 124X17 μ. βρίσκεται ανατολικά και σε συνέχεια του βουλευτηρίου. Έχει δύο κατά μήκος πτέρυγες ανοικτές προς βορρά και νότο, που διέθεταν κιονοστοιχίες από τις οποίες ελάχιστα ίχνη, κυρίως λίθινες θρυμματισμένες βάσεις των ξύλινων κιόνων τους διασώθηκαν. Στο νοτιοανατολικό και στο νοτιοδυτικό άκρο της έχει δύο δωμάτια, διαστάσεων 5X5 μ., απροσδιόριστης χρήσης. Στα δυτικά του βουλευτηρίου βρίσκεται ένα οικοδόμημα με "οίκους", διαστάσεων 17X32 μ., που αποτελείται από έξι ισομεγέθη δωμάτια, παραταγμένα στη σειρά, καθένα με είσοδο σε κοινό προστώο που βρίσκεται στα νότια, όπου και η πρόσοψη του όλου κτίσματος. Οι πλευρικοί τοίχοι του στην πρόσοψη στρέφονται και καταλαμβάνουν τμήμα 6,50 μ. στο ανατολικό και στο δυτικό άκρο της, και στο μεταξύ των διάστημα υπήρχε πεσσοστοιχία δέκα πεσσών, οι βάσεις των οποίων αποκαλύφθηκαν στη θέση τους. Ένα απροσδιόριστης λειτουργίας κτίσμα κατασκευάστηκε λίγο μεταγενέστερα στο στενό, πλάτους 6 μ., χώρο ανάμεσα στο βουλευτήριο και στο "οικοδόμημα με οίκους".

Ένας ναός διαστάσεων 11,80X5,60 μ. έχει αποκαλυφθεί στην ανατολική άκρη της βόρεια πλευράς της αγοράς. Το νότιο τμήμα του οποίου, όπου και η είσοδός του, πιθανότατα χρησίμευε ως πρόναος, που με στενό κατηφορικό διάδρομο οδηγούσε στον κύριο χώρο (σηκό) στα βόρεια. Το Ηρώο, στο ανατολικό τμήμα της αγοράς είναι κυκλικό κτίσμα διαμέτρου 8 μ., που αποτελείται από χαμηλό περίβολο με είσοδο από τα δυτικά (όπου και η πλατεία της αγοράς). Στο κέντρο του υπάρχει βόθρος προσφορών κατασκευασμένος από τέσσερεις κατακόρυφα τοποθετημένες ορθογώνιες πλάκες, και κάτω από αυτόν βαθύ φυσικό όρυγμα, μέσα στο οποίο θα ρίπτονταν οι σπονδές και οι προσφορές κατά το τελετουργικό της λατρείας. Κάτω από την καλυπτήρια πλάκα του αποκαλύφθηκαν πέντε αγγεία πόσεως με το στόμιο προς τα κάτω. Δίπλα στο βόθρο υπάρχει χαμηλός τετράγωνος βωμός (πλευράς 1,20 μ.) κτισμένος από πέτρες. Δεν υπάρχουν στοιχεία για το ποιος ήρωας λατρευόταν.

